

NEMZETSTRATÉGIAI KUTATÓINTÉZET

EFOP-1.12.1-17-2017-00003

Makroregionális kutatások a Kárpát-medencében a közösségfejlesztés és társadalmi felelősségvállalás megerősítése érdekében

Határon átnyúló foglalkoztatási modellek kidolgozása

Jó gyakorlatok, adaptálható kezdeményezések bemutatása, értékelése és elemzése határmenti térségekből

Tanulmány

2018

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Készítette a Nemzetstratégiai Kutatóintézet az EFOP-1.12.1-17-2017-00003 „*Makroregionális kutatások a Kárpát-medencében a közösségfejlesztés és társadalmi felelősségvállalás megerősítése érdekében*” projekt keretében

Közreműködtek a Nemzetstratégiai Kutatóintézet munkatársai

Budapest, 2018.

Tartalomjegyzék

Bevezetés	2
Elméleti kontextus	3
A kelet-magyarországi rurális terek válsága	4
A helyi gazdaságfejlesztés elméleti és intézményesült megoldásai	10
Határ menti és határokon átnyúló együttműködések, fejlesztések.....	17
A klímaváltozás kihívásai a magyarországi mezőgazdaságban.....	22
Az ipari kender termesztése és hasznosítása Magyarországon	23
Az ipari kender termesztése és hasznosítása a szomszédos országokban	27
A jógyakorlat fogalma, gyűjtésének, értékelésének irányelvei és példái.....	32
A példatár ígéretes kezdeményezéseinek bemutatása és elemzése	37
Irodalom	40
Mellékletek	48

Bevezetés

Jelen tanulmány a Nemzetstratégiai Kutatóintézet Makroregionális kutatások a Kárpát-medencében a közösségfejlesztés és társadalmi felelősségvállalás megerősítése érdekében című projektjének, hármasként, *Határon átnyúló foglalkoztatási modellek kidolgozása, mintaprogram(ok) kísérleti megvalósítása* főtevékenység részeként készült. Célunk, hogy a jövőben olyan programok valósuljanak meg a Kárpát-medencei magyarok körében, melyek a közösségfejlesztést, a társadalmi befogadást és a foglalkoztatást segítik elő, hogy a gazdasági pozícióik erősödjenek, önellátási esélyeik javuljanak a helyben boldogulás, és így a megmaradás érdekében. Mindemellett fontosnak tartjuk a közösségek közötti, határokon átívelő gazdasági, valamint kulturális integrációt is.

Az elmúlt években kibontakozott gazdasági konjunktúra a munka világában is kedvező folyamatokat indukált, mivel csökkent a munkanélküliség, növekedett a foglalkoztatási ráta és a jövedelmek is. Ugyanakkor a kedvező értékek mögött továbbra is jelentős különbségek mutatkoznak a társadalmi csoportok és az ország területei között. A pillanatnyi helyzet és az eddigi tapasztalatok azt mutatják, hogy a makacsul fennálló társadalmi és területi széttartás spontán megoldásában nem reménykedhetünk, elkerülhetetlen az intézményi beavatkozás. Ez azonban alapos körütekintést igényel, ugyanis a kontraproduktivitás és az erőforrások hiábavaló lekötése nagy kockázatot jelent.

Az intézetben eddig megvalósult ipari kender¹ termesztésével és feldolgozásával, valamint társadalompolitikával kapcsolatos kutatások kellő tudásbázist szolgáltatnak, hogy ezeket ötvözve a területileg koncentráltan jelentkező társadalmi problémákra megoldási javaslatokat dolgozhassunk ki. Ennek megfelelően tanulmányunkban az ipari kenderre épülő foglalkoztatás relevanciáját vizsgáljuk a foglalkoztatás-hiányos, agrárkarakterű térségekben, Borsod-Abaúj-Zemplén, Szabolcs-Szatmár-Bereg, valamint Békés és Csongrád megyékben. Ezzel összhangban a kelet-magyarországi határ menti, rurális karakterű térségek helyzetfeltárása után a kialakult helyi és határon átnyúló gazdaságfejlesztési modelleket tekintjük át, majd az ipari kender termesztésének és feldolgozásának lehetőségeire térünk ki, végül pedig a létező *jógyakorlatokat* tekintjük át. Munkánk a projekt első mérőkövet teljesítő, a későbbi kutatásainkat megalapozó tanulmány. Ennek megfelelően a releváns szakirodalmi források szintetizálását végeztük el.

¹ A Cannabis nemzetségnek két faja van: Cannabis Indica, az indiai kender, mely a világ nagy részén illegális szernek minősül, mivel nagy arányban termel egy pszichoaktív vegyületet, a THC-t. Jelen tanulmány e fajtaival nem foglalkozik. A Cannabis Sativa, az ipari, vagy vetési kender, amely elenyésző mennyiségben termel THC-t, nem minősül kábítószernek, és ipari felhasználásra alkalmas. Ennek sokféle alfaját és hibridjét nemesítették, a fő haszonvételeknek megfelelően. Egy korábbi felfogás szerint a Sativa őse a Cannabis Ruralis, a vadkender. Ez a fajta növény ma ipari termelésnek nem része. THC tartalma ennek is elenyésző, és egyedenként nagyon különböző habitussal rendelkezik. Feltehetően ezt a fajtát termesztették a 20. század elejéig, az első nemes fajták megjelenéséig.